

Condicions laborals i benestar professional de dones professionals de la salut

Direcció publicació:

Beatriz San Román
Irene Salvo Agoglia

Continguts d'aquest número:

Bruna Alvarez
Paola Galbany

Imatges:

Álvaro Sobrino

Coordinació:

Victòria Badia

Traducció:

Victòria Badia

Maquetació:

Zenaida-Maria Andreica Gheorghe

Notícies i agenda:

Ana Cerezuela

Suscripció i contacte:

gr.afin@uab.cat

ISSN: 2013-2956

El benestar físic, mental i emocional de les persones que treballen en l'àmbit de la salut és clau perquè puguin exercir el seu treball de manera efectiva i satisfactòria. Comptar amb un entorn laboral saludable no sols millora la seva qualitat de vida, sinó que també és essencial per atreure i retenir talent. Això és especialment important en el cas del personal sanitari, que treballa cada dia amb persones que travessen situacions complexes de salut. Quan les condicions laborals no són adequades, no sols es posa en risc el benestar i salut de l'equip, sinó també el de les persones a les quals atenen. De fet, s'ha observat que un mal entorn de treball pot augmentar la probabilitat d'infeccions i, fins i tot, de defuncions.

En els darrers anys, i especialment des de la pandèmia del COVID-19, moltes recerques científiques i mitjans de comunicació han cridat l'atenció sobre les dificultats que afronten els i les professionals de la salut. Entre elles trobem la precarització laboral, l'exposició a riscos psicosocials, les llargues jornades laborals i la falta de recursos com, per exemple, material de protecció adequat enfront del COVID-19. Aquests problemes han posat en evidència la necessitat de realitzar reformes urgents, no sols en l'àmbit contractual, sinó també en l'àmbit del seu benestar.

En el marc d'un projecte ampli sobre com millorar l'atenció primària maternoinfantil¹,

1. L'estudi que sustenta aquest text es va desenvolupar en el marc de la recerca *Promoció d'una atenció primària maternoinfantil personalitzada i centrada en la família: millora de la presa de decisions compartida, enfocaments sensibles al gènere i ètnics*, desenvolupada per AFIN i dirigida per la Dra. Diana Marre. Aquesta recerca s'emmarcava, al seu torn, en la Xarxa RICORS SAMID *Intervencions en atenció primària per prevenir malalties cròniques maternoinfantils d'origen perinatal i del desenvolupament*, dirigida per la doctora Elisa Llorba.

un equip d'especialistes en antropologia social, estudis organitzacionals, infermeria i psicologia social ha investigat com viuen els i les professionals el seu treball diari i quines són les seves principals preocupacions. Van participar en la recerca professionals d'un hospital universitari públic de Barcelona, que compta amb tecnologia avançada i equips multidisciplinaris.

Així doncs, vàrem convidar diversos professionals d'un dels serveis de l'hospital a participar en entrevistes qualitatives. En total, van respondre 40 persones: 37 dones i 3 homes. Per això, els resultats reflecteixen principalment la perspectiva de dones mèdiques, residents, infermeres, tècniques i administratives de diverses àrees del servei hospitalari. Les entrevistes es van realitzar entre novembre de 2022 i març de 2023, i els resultats s'han organitzat en quatre grans temes: condicions laborals i desenvolupament professional, cultura organitzacional, conciliació entre la vida laboral i familiar, i comunicació amb els pacients.

Condicions laborals i desenvolupament professional en un entorn hospitalari

Moltes de les persones entrevistades van descriure condicions laborals precàries, marcades per contractes temporals o intermitents, jornades parcials i de caps de setmana, i sous

baixos. Aquesta situació afectava especialment infermeres, tècniques en cures infermeres i administratives. Així ho explicava una de les participants:

Fins fa poc no tenia contracte, tenia contractes de dies solts. Treballava un 100 % de la jornada, fins i tot més, però sempre amb contractes en què cada dia em donaven d'alta i de baixa a la Seguretat Social. Si em posava malalta o qualsevol altra cosa, no tenia dret a baixa; tampoc vacances pagades. Ara des de juny sí que soc fixa, però continua havent-hi manca de personal en el servei, la qual cosa implica sempre treballar més d'un 100 %, canvis de torn...

Les metgesses, al seu torn, van parlar de

l'esforç que implica combinar el seu desenvolupament professional a l'hospital públic amb consultes privades i guàrdies mèdiques, la qual cosa van assenyalar com a estressant:

Aguantar desperta 24 hores em costa molt i a la nit és que m'adormo, m'adormo dreta. Fins i tot a vegades, amb alguna pacient... Tenir moltes guàrdies em genera una mica d'estrès perquè, clar, vaig cansada. Aquestes coses em generen estrès, la càrrega de treball, a vegades la guàrdia...

Les i els professionals de la salut manifestaren sentir-se sobrecarregats, amb ritmes alts de treball i falta de temps, la qual cosa afectava negativament el seu desenvolupament

professional. Aquesta sobrecàrrega estava relacionada amb la falta de professionals en algunes especialitats, com pediatria o llevadores. De fet, l'informe de la Societat Espanyola de Salut Pública i Administració Sanitària de 2024 ja advert sobre l'escassetat de metges de Medicina Familiar i Comunitària. El febrer de 2025, l'Associació Espanyola de Pediatria d'Atenció Primària va denunciar que la falta de pediatres deixa a gairebé dos milions de nens i nenes a Espanya sense aquesta atenció. En el cas de les infermeres i segons les estadístiques de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE), el 2021 Espanya comptava amb una mitjana estimada de 6,57 infermeres per cada 1.000 habitants enfront de les 7,44 de Portugal. Per igualar aquesta xifra, Espanya hauria hagut d'incorporar 41.000 infermeres.

S'ha suggerit que són precisament aquests factors, junt amb les condicions de treball, els que solen desencadenar situacions d'estrès que poden afectar la salut mental i emocional del personal sanitari. Així ho explicava una de les infermeres entrevistades:

Ara ho porto una miqueta millor. Abans sí que, quan tenia contractes esporàdics, treballava en tots els torns: de matí; l'endemà, de tarda; l'endemà, de nit, i així. Va haver-hi un moment que ho

vaig portar bastant malament, perquè després tenia com un jet-lag continu. No podia dormir. Vaig haver de començar a prendre pastilles per dormir perquè estava desubicada.

És conegut des de fa temps que les condicions laborals també impacten en el desenvolupament professional, ja que una carrera professional completa sol requerir d'un compromís de treball en tres àrees: l'assistència clínica, la docència i la recerca. Abordar les tres àrees és un repte, especialment per a les dones, que sovint necessiten del suport familiar per abordar aquests objectius. Les persones

entrevistades assenyalen una contradicció: encara que la recerca té molt valor i reconeixement institucional, en el dia a dia no se li assigna temps suficient, ja que la dedicació a l'assistència ocupa la major part del temps laboral. Això fa que la recerca hagi de fer-se en temps personal. Una de les professionals ho expressava de la manera següent:

Sí que a vegades m'és una mica difícil perquè, bé, treballes moltes hores a l'hospital i també es fa molta recerca (...) i realment val la pena ficar-se en la recerca. Però sí que és veritat que és una cosa que demana molt de temps, que requereix molt temps i molta dedicació, i que a vegades

frustra una mica perquè, això, tu estàs treballant tot el dia, fas el teu torn, el teu treball i després t'has de quedar tota la tarda per fer bases de dades, que tampoc és tan formatiu, amb la perspectiva que d'aquí sortirà algun article, sortirà el teu nom, i això curricularment és bo.

L'hospital on treballen les professionals entrevistades és un centre líder en recerca biomèdica i atracció de talent mèdic internacional. Per això, per a molts metges i metgesses, desenvolupar la seva carrera professional passa necessàriament per investigar. Encara que les metgesses solen aconseguir desenvolupar les tres àrees (assistència, docència i recerca), les infermeres comenten que són valorades per la seva aportació assistencial, però tenen menys oportunitats en la recerca. Una de les infermeres entrevistades ho va descriure de la manera següent: “I treballem moltíssimes hores. Per què la infermera no escriu articles? Per què no fa tanta investigació? Perquè no tenim hores”.

La conciliació laboral i familiar

Les condicions laborals sovint dificulten la conciliació laboral i familiar. El tipus de contracte, els baixos sous, les hores extres i les guàrdies impacten en totes les professionals de la salut, independentment de la seva especialitat i categoria. Les

participants van comentar que cada vegada és més difícil accedir a un habitatge o plantejar-se ser mares, la qual cosa requereix del suport de la família i, sobretot, de la parella per poder desenvolupar-se professionalment. Algunes dones que han reduït la seva jornada laboral després de ser mares expliquen que això els genera estrès, en haver de fer la mateixa feina en menys temps. Els torns de dotze hores i les guàrdies també dificulten la conciliació, especialment durant la lactància. “Clar, el nen dormia amb mi i a la nit és dur per ell si jo no hi soc. Al principi, quan vaig tornar a la feina, m’havia de treure la llet cada tres o quatre hores”.

És sabut que l'organització de les cures familiars sovint depèn del poder adquisitiu familiar. Una de les metgesses entrevistades, que va arribar a l'hospital a través d'un programa d'atracció de talent internacional, va assenyalar que podia compaginar el seu treball assistencial i de recerca perquè podia pagar una persona que s'ocupés de les tasques domèstiques quotidianes:

Ni per ell [es refereix al seu marit] ni per mi, mai, els fills han estat un problema. Sempre hem tingut ajuda. Jo, des que va morir el meu pare, vaig decidir amb el meu marit posar-nos una interna a casa, clar. És que, si treballes tant, tens nivell adquisitiu perquè treballes com un boig.

Altres professionals entrevistades van dir que es recolzaven més en les seves parelles, compartint les tasques domèstiques i de cures, i també en la seva xarxa familiar àmplia, si la tenen a prop. En aquest sentit els avis i àvies juguen un rol fonamental, com explicava una de les participants en la recerca: “Quan [els fills] es posaven malalts [els deixàvem amb] els avis, però clar, nosaltres som tres germanes i cadascuna tenim dos nens i hi ha dos avis, amb la qual cosa intentàvem no abusar”.

Algunes dones van comentar que decidien canviar de servei per tenir millors horaris (en general les dones reclamen més el torn de matí), encara que això signifiqués menys oportunitats de creixement professional. Una de les metgesses entrevistades estava plantejant-se deixar de treballar en un hospital capdavanter per treballar prop de casa seva, renunciant a les seves aspiracions i desitjos laborals per estar més temps amb la seva família.

Prioritzar l'estabilitat laboral pot retardar la maternitat, la qual cosa en alguns casos porta a problemes de fertilitat o a no poder tenir els fills i filles desitjades. Una professional ho explicava així: “Vaig tenir el primer amb 33 (...) i la segona tenia gairebé 37. Imagina't, la mama més gran de la classe...”. El cas de les professionals de la salut no és excepcional: Espanya és un dels països del món amb menor taxa de fecunditat (1,16 naixements per dona) així com un dels països amb major *child gap*, és a dir,

major diferència entre els fills/es que les dones tenen i els que desitjarien tenir. Segons l'enquesta de fecunditat de l'Institut Nacional d'Estadística de l'any 2018, el 54 % de les dones majors de 40 anys i gairebé el 52 % de les majors de 45 haurien desitjat tenir més fills/es, alhora que només la meitat de les dones majors de 45 anys sense fills no desitjaven ser mares.

La cultura organitzacional

Els hospitals solen ser organitzacions jeràrquiques, amb horaris i torns que impacten en les relacions que s'estableixen entre professionals i amb els pacients. El món organitzacional de l'hospital és ric però complex, amb una gran varietat d'experiències socials, professions, tecnologies i relacions entre pacients i professionals. Els participants de la nostra recerca manifestaven sentir-se compromesos amb la cultura de l'hospital, però es van mostrar desil·lusionats pel fet de no rebre el reconeixement que desitjarien, especialment pel que fa a la valoració del seu treball i el salari. Aquesta distància entre les professionals i les seves organitzacions es nota en la separació entre el treball assistencial que realitzen dins del seu horari, amb programació i sous ben delimitats, i el que fan fora d'aquest, sense remuneració, per vocació o per apuntalar la seva carrera professional, com és el cas de la recerca. Com explicava una de les participants en l'estudi: “En recerca, per

tot el que faig, a nivell econòmic em paguen molt poc però, com que a nivell de currículum es valora molt que la infermera investigui, doncs ho faig”.

Encara que moltes entrevistades van considerar la relació amb l'hospital com un espai d'intercanvi econòmic (feina a canvi de sou), també ho van descriure amb paraules com “família”, “casa” o “poble”, la qual cosa suggereix que també valoraven la companyonia i les relacions personals que es teixeixen en

el seu lloc de treball. Una de les entrevistades explicava d'aquesta manera la seva visió de l'hospital: “És una casa, és com si fossis a casa teva. Coneixes a tothom. Com si fos un minipoble, per dir-ho d'alguna manera. Sempre ho he considerat així”.

Aquestes metàfores reflecteixen una percepció positiva de l'ambient de treball, en contrast amb altres centres on es percep més elitisme o competitivitat. Sobre aquest tema, una de les entrevistades assenyalava: “La veritat és que hi ha bona predisposició per la gent i llavors, al final, el bon rotllo fa que vagi sortint la feina”.

Aquest bon clima (“bon rotllo”) també influeix en les dinàmiques de poder. Encara que existeixen jerarquies (per antiguitat o entre medicina i infermeria), el reconeixement d'uns certs assoliments professionals contribueixen a la motivació professional i a sentir-se reconegudes. Una infermera, a la qual van proposar passar a una consulta especialitzada en ginecologia, s'hi referia així:

Se'm va donar l'oportunitat de no estar sols en hospitalització per estar en una consulta jo sola, portant la consulta de *gine* durant un temps. Era l'oportunitat de conèixer altres àrees de l'hospital i poder dir que estic capacitada per estar

en l'àrea de la dona. I aquesta oportunitat que se'm va donar, doncs, per mi va ser molt especial i vaig decidir no desaprofitar-la. [Vaig sentir] confiança, sobretot confiança i criteri. Perquè crec que la infermeria és una professió que, fins fa uns anys, no es considerava que tinguéssim un criteri propi, sinó que sempre hem estat una miqueta a l'empara del que diu el metge.

En aquest cas, la professional assenyalava que l'organització li va brindar una oportunitat valuosa. Malgrat les jerarquies i les seves ambivalències, valorava que s'obriessin portes que li permetessin créixer i sentir-se satisfeta amb el seu treball.

La comunicació amb els pacients

Va ser un punt comú en la recerca que les professionals de la salut donessin molta importància a millorar la comunicació amb les i els pacients, i que consideressin la formació contínua com una cosa clau. Un dels majors reptes que van destacar és comunicar-se amb persones amb les quals no comparteixen el mateix idioma. La següent situació que va relatar una de les entrevistades n'és només un exemple entre molts:

Fa molt poquet vaig tenir una pacient que sempre la veia sola

i que només parlava àrab. Li posava el traductor de Google en veu. Jo escrivia: 'Has sagnat?', i ho posava amb la veu en àrab. Ella feia el mateix. No és l'ideal. A l'hospital tenim una medidora cultural que va molt bé, però només la pots tenir si avises amb antelació i no és mai en cap de setmana.

La tecnologia, segons els participants, ajuda però no substitueix el rol de les mediadores culturals, que no sols tradueixen paraules, sinó també costums, maneres d'entendre la salut i la malaltia o com afrontar una pèrdua. Cada vegada hi ha més estudiants

d'infermeria i medicina que provenen de famílies amb orígens diversos, especialment del Magreb, que parlen idiomes com l'àrab, el dàrija, el cabilenc o el tamazight, propis del Nord d'Àfrica. La incorporació al sistema públic de personal que parli les llengües de les usuàries del sistema sanitari contribuiria a millorar la comunicació amb els pacients en el futur.

Les professionals entrevistades també es van mostrar preocupades per com comunicar males notícies. Sol esperar-se, ens van dir, que metgesses i infermeres tinguin rols diferents en aquestes situacions: de les primeres s'espera que informin sobre la malaltia; de les segones s'espera empatia i un acompanyament des de l'emocional, sostenint l'impacte de la notícia. Amb freqüència, després de l'explicació mèdica, tècnica i moltes vegades inesperada, és la infermera qui entra a l'habitació i es troba amb una pacient confosa i plena de preguntes. Com explicava una infermera, “tota la batalla de preguntes et cau a tu”. Una altra infermera descrivia el moment posterior a la comunicació d'una mala notícia per part del personal mèdic com una espècie de llimbs en els quals les pacients “es queden tan així que ni pregunten”. Al cap de pocs minuts, quan la infermera acudeix, per exemple, a iniciar el nou tractament, és quan apareixen les preguntes i és ella qui ha “d'explicar el mateix que acaba de dir el metge, però amb unes paraules més planeres, perquè elles ho entenguin”. Aquesta tasca de traduir i acompanyar

emocionalment no sempre és senzilla. Com assenyalava una professional: “La possibilitat de desenvolupar la capacitat d'empatia està condicionada pel fet de tenir bones condicions de treball que ofereixin el context adequat”.

Segons les professionals, a aquest escenari s'hi suma una transformació de la relació entre professionals i pacients. S'està deixant enrere, segons elles, el model paternalista en el qual l'autoritat del saber mèdic tenia sempre l'última paraula i el millor criteri, per avançar cap a un model centrat en la pacient i en la presa de decisions compartida. En aquest nou marc, el o la professional acompanya i proporciona informació clara i suficient, perquè el o la pacient pugui prendre una decisió informada. Aquest nou model de relació entre professionals i pacients pot tensar-se, sobretot quan els i les pacients arriben amb informació no basada en evidències científiques. Per les nostres entrevistades, proporcionar informació clara, justificar decisions i gestionar expectatives són avui part essencial del dia a dia del personal sanitari, la qual cosa moltes vegades es tradueix en estrès o *burnout*.

Conclusions

Com assenyalàvem a l'inici d'aquest text, la recerca realitzada amb dones que treballen en l'àmbit de la salut —metgesses, residents, infermeres, tècniques i administratives— ha permès identificar quatre grans eixos entorn del

seu benestar professional: les condicions laborals i el desenvolupament professional, la cultura de l'organització, la conciliació entre vida laboral i personal, i la comunicació amb els pacients.

En primer lloc, les condicions laborals i les possibilitats de desenvolupament professional apareixen sovint travessades per situacions de precarietat. Contractes discontinus, llargues jornades de treball i la sobrecàrrega associada a les guàrdies són elements comuns en els relats de

les entrevistades. A això s'hi suma una remuneració que consideren insuficient, especialment si es té en compte l'exigència i la responsabilitat de la seva labor. En aquest sentit, mentre sostenen amb la seva tasca el sistema públic de salut, senten que el seu propi benestar no està prou protegit.

Pel que fa a les diferències segons la categoria laboral a la qual pertanyen, són les metgesses residents, infermeres, tècniques i administratives les qui descriuen situacions més desfavorables en termes d'estabilitat laboral i oportunitats de promoció. Les metgesses, al seu torn, s'enfronten a una triple exigència: combinar el treball a l'hospital públic amb les consultes privades i la recerca, mentre que les infermeres comenten que tenen dificultats per realitzar recerca. Aquesta carrera de fons només pot sostenir-se, segons relaten moltes d'elles, amb grans dosis de vocació, xarxes de suport familiar o sacrificant el seu temps lliure personal. L'esforç sostingut que això requereix fa que les professionals de la salut presentin sovint símptomes de *burnout*.

La conciliació entre feina i família és un altre dels grans desafiaments que es va esmentar amb insistència. Els torns de dotze hores, les guàrdies nocturnes i l'escassa flexibilitat dificulten l'equilibri entre les esferes professional i personal, especialment durant el període de lactància, una vegada es

reincorporen a la feina després d'una baixa per maternitat. Com a conseqüència, la decisió de tenir fills/es es posterga, fet que limita el nombre de fills/es que finalment acaben tenint, enfront del nombre de fills/es desitjats, fenomen comú a Espanya, descrit com a *child gap*.

Malgrat les dificultats en les condicions laborals, les professionals van parlar del seu hospital com una "casa" o un "poble", és a dir, que l'hospital genera un bon ambient professional, que ofereix reptes i oportunitats al personal sanitari, malgrat que no sempre considerin que està ben recompensat econòmicament.

Finalment, les professionals de la salut van destacar les dificultats en la comunicació amb els pacients, especialment quan no hi ha una llengua en comú, o quan s'han de comunicar males notícies. En aquest sentit, la inclusió de personal sanitari en el sistema públic de persones internacionals o nacionals amb orígens culturals diversos, facilitaria, segons elles, ampliar l'espectre lingüístic de les professionals, fet que milloraria l'atenció dels pacients. Quant a la comunicació de males notícies, destaquen la necessitat de formació contínua, així com la necessitat de diferents rols en l'atenció segons la categoria professional, especialment entre metgesses i infermeres.

Millorar el benestar professional requereix que, assumint que la millora de les condicions laborals i la remuneració econòmica depenen de convenis col·lectius, es fomenti el reconeixement professional més enllà de la compensació monetària i s'implementin estratègies efectives de conciliació de la vida laboral i familiar, com podria ser la creació de serveis de cura de fills i filles de les persones treballadores de la institució sanitària, entre altres possibilitats. En definitiva, és fonamental proveir a les professionals

d'una formació contínua en comunicació, dotar-les de recursos adequats i integrar en el sistema públic professionals de diferents orígens i especialitats disciplinàries per tal de superar les barreres lingüístiques i culturals.

Per acabar, cal assenyalar que el benestar de les professionals de la salut és el fonament sobre el qual es construeix un sistema sanitari digne. És important reflexionar sobre la necessitat

de cures i benestar de les professionals de la salut, les quals tenen cura de les pacients, de la família i de la pròpia carrera. No es tracta d'estratègies individuals de manteniment, sinó col·lectives i estructurals que prioritzin la salut pública com un pilar fonamental de l'estat del benestar.

Agraïments

Aquesta publicació s'ha realitzat gràcies al treball de camp, entrevistes, transcripció, codificació i anàlisis realitzades per les següents persones: Hugo Gaggiotti, Santiago Insausti, Diana Marre, Helena Montasell, Joan Pujol, Beatriz San Román, i les autores de la publicació, Bruna Alvarez i Paola Galbany.

Sobre les autores

Bruna Alvarez

Codirectora del Grup de Recerca AFIN i Professora Agregada del Departament d'Antropologia de la Universitat Autònoma de Barcelona (Espanya)

Les seves línies de recerca són maternitats, reproducció, sexualitats i infàncies. Va realitzar la seva tesi doctoral sobre la política de la maternitat a Espanya, assenyalant que el mercat laboral, les relacions de gènere en parelles heterosexuales, la narrativa d'elecció i el discurs feminista funcionaven com a règims morals que influïen en les decisions reproductives. Des de 2017, és cocoordinadora del projecte *SexAFIN, sexualitat i infàncies*, a Catalunya (Espanya), Ciudad Juárez (Mèxic), Sud-àfrica i el Brasil. Actualment està investigant la reproducció a Barcelona (Espanya) i a Ciudad Juárez i Tijuana (Mèxic), analitzant les mobilitats (no) reproductives. Específicament, el seu treball a Barcelona se centra en els receptors de gàmetes, les decisions i trajectòries reproductives, i l'equilibri entre treball i vida personal dels professionals de la salut reproductiva a Catalunya. En la frontera nord de Mèxic està analitzant les mobilitats reproductives quant a naixements als Estats Units, reproducció assistida a Mèxic i interrupció voluntària de l'embaràs en tots dos països. Ha publicat un llibre, cinc capítols de llibre i vint-i-cinc articles acadèmics, i ha realitzat una gran diversitat d'activitats de transferència de la recerca, a través de formació al professorat de primària i secundària i xerrades a famílies, així com realitzant acompanyament a persones en processos de reproducció assistida.

Sobre les autores

Paola Galbany Estragués

Professora docent i investigadora del Departament d'Infermeria Fonamental i Clínica de la Facultat d'Infermeria de la Universitat de Barcelona

Diplomada en Infermeria per la Universitat Ramon Llull (URL)-Blanquerna (1998), llicenciada en Antropologia Social i Cultural per la Universitat de Barcelona (UB) (2001), postgrau en Infermeria en Cures Intensives per la URL (2006) i doctora en Ciències Infermeres per la UB (2012). Ha realitzat una estada postdoctoral (Postdoctoral Fellowship) a la Bloomberg Lawrence S. Faculty of Nursing, Toronto, Canadà (2015-2016). Va ser degana de la Facultat de Ciències de la Salut i el Benestar de la Universitat de Vic - Universitat Central de Catalunya (UVic-UCC) entre 2017 i 2020, i professora titular del grau en Infermeria. Va ser presidenta del Col·legi Oficial d'Infermeres i Infermers de Barcelona entre 2020 i 2024. Actualment, és professora docent i investigadora del Departament d'Infermeria Fonamental i Clínica de la Facultat d'Infermeria de la Universitat de Barcelona.

Des del 2011 forma part de diversos grups de recerca, destacant el Grup AFIN de la UAB, que se centra en les ciències socials, les humanitats i les ciències de la salut, on col·labora com a investigadora de manera activa.

Sobre l'autor de les imatges

Álvaro Sobrino

Álvaro Sobrino (Madrid, 1962) és una figura destacada en l'àmbit del disseny gràfic i la comunicació visual a Espanya. Periodista de formació, ha desenvolupat una carrera polifacètica com a editor, dissenyador gràfic, escriptor i comissari d'exposicions. Des de fa més de tres dècades dirigeix la revista *Visual*, una publicació de referència sobre disseny i comunicació gràfica. A més, ha estat president de l'ADG-FAD i membre del consell consultiu dels Premis Nacionals de Disseny, consolidant-se com una de les veus més influents en el seu camp.

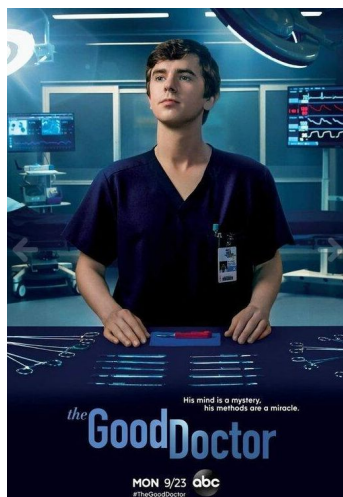
En l'àmbit del collage, Sobrino és membre actiu de la Sociedad de Collage de Madrid. Ha impulsat projectes col·laboratius com *Los Días Contados*, un calendari artístic que combina collages originals amb aportacions d'altres creadors. La seva sèrie KINO vs. MARVEL destaca per ensamblar vinyetes de còmics i fotografies vintage, creant composicions que fusionen allò nostàlgic amb allò contemporani. La seva obra ha estat exposada en diverses mostres col·lectives, com "Solo Collage" al Centre Cívic de la Barceloneta, a Barcelona.

Per llegir

- Arteman, Antoni; Colom, Joan; Gabilondo, Andrea, i Masachs, Eulàlia. (2012). *La salut i el benestar dels professionals sanitaris en l'entorn laboral. Guia de bones pràctiques per a institucions, equips i professionals*. Generalitat de Catalunya, Agència de Salut Pública.
- Benavides, Fernando G.; Utzet, Mireia; Serra, Consol; Delano, Pia; García-Gómez, Montserrat; Ayala, Amaya; Delclós, Jordi; Ronda, Elena; García, Vega, i García, Ana María. (2024). *Salud y bienestar del personal sanitario: condiciones de empleo y de trabajo más allá de la pandemia*. Informe SESPAS 2024. *Gaceta Sanitaria*, 38(S1).
- Consejo General de Enfermería de España. (2024). *Situación y estimación de la necesidad de enfermeras en España*.
- Fundació Galatea. (2023). *Repercussions de la COVID sobre la salut i l'exercici de la professió dels professionals de la salut de Catalunya*.
- Fundació Galatea. (2017). *Estudi sobre la salut, estils de vida i condicions de treball de les infermeres i infermers de Catalunya*.
- Fundació Galatea. (2015). *Estudio longitudinal sobre la salud, estilos de vida i condiciones de trabajo dels MIR a Catalunya*.
- Galbany-Estragués, Paola i Millán-Martínez, Pere. (2024). *Escasez de enfermeras en España: del caso global a la situación particular*. Informe SESPAS 2024.
- International Council of Nurses. (2025). *International Nurses Day 2025. Caring for nurses strengthens economies*.

Per veure

Shore, David (2017)

The good doctor

Estats Units, 45 min

Shaun Murphy és un jove cirurgià resident que pateix autisme i síndrome de Savant (síndrome del savi), una malaltia que li causa problemes a l'hora de relacionar-se amb els altres, però que alhora li ha permès desenvolupar unes habilitats mentals prodigioses, com una memòria extraordinària. Malgrat haver tingut una infància molt complicada, Shaun s'ha convertit en un metge molt talentós i ha estat reclutat pel doctor Aaron Glassman a la unitat de cirurgia pediàtrica del prestigiós Hospital San José St. Bonaventure. No obstant això, no tota la junta de l'hospital està d'acord amb la decisió d'incorporar un cirurgià amb autisme. Shaun haurà de dissipar els dubtes i demostrar el seu valor, i encara que trobi el seu camí cap al quiròfan, haurà d'enfrontar-se a molts reptes i prejudicis per complir el seu somni de salvar vides. (Filmaffinity).

Rambaldi, Julien (2015)

Bienvenue à Marly-Gomont [El metge africà]

França, 96 min

El 1975, Seyolo Zantoko, un metge recentment graduat i originari de Kinshasa, accepta una plaça de metge rural en un petit poble francès. Quan arriba a Marly-Gomont, els habitants tenen por perquè mai no havien vist una persona negra. Però Seyolo està decidit a lluitar i farà tot el possible per guanyar-se la confiança dels vilatans. (Filmaffinity).

Per veure

Salonen, Hannu (2015) *Die Hebamme [La llevadora]* Alemanya, 115 min

El 1799, una noia jove és enviada per la seva mare, una llevadora en el seu llit de mort, a aprendre el mateix ofici amb una companya seva. En arribar, la instructora no té cap intenció de tenir-la a càrrec seu i l'envia sense cap formació a un centre de parts municipal. (Filmaffinity).

Notícies AFIN

Convocatòria de comunicacions per al simposi “Crippling Reproductive Justice: Repensando los Futuros de la Reproducción”

El proper 13 d'octubre de 2025 se celebrarà a Barcelona el simposi “Crippling Reproductive Justice: Repensando los Futuros de la Reproducción”, coordinat per les doctores Hannah Gibson i Laura Sanmiquel del Grup AFIN. L'esdeveniment reunirà persones expertes, acadèmiques i activistes per reflexionar sobre la intersecció entre discapacitat i justícia reproductiva, amb especial atenció a les experiències en primera persona de les persones amb discapacitat.

El simposi comptarà amb una conferència inaugural a càrrec de la Dra. Alison Kafer, Embrey Associate Professor of Women's, Gender, and Sexuality Studies a la University of Texas, i amb un taller participatiu que utilitzarà la narració especulativa com a forma de resistència i eina metodològica.

La convocatòria obre la possibilitat d'enviar propostes de comunicacions en anglès, d'una durada de 15 minuts, centrades en experiències de persones amb discapacitat, i que dialoguin de manera crítica amb els enfocaments de la justícia reproductiva i de la *disability justice*. Els resums (màxim 300 paraules) es poden enviar fins al 13 de maig de 2025 a aquesta [adreça web](#).

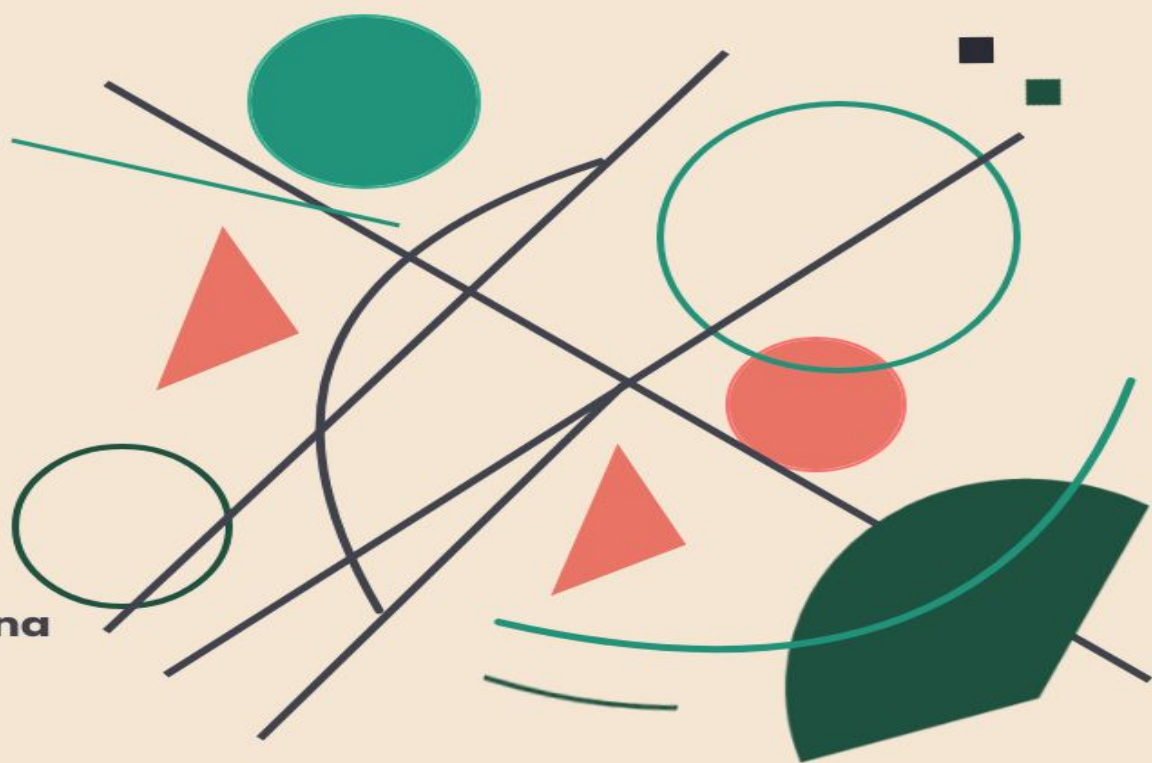
Es valoraran les aportacions des de diferents perspectives, incloent-hi aquelles que emprin marcs com la teoria *crip*, la justícia social, l'acció

Symposio

Crippling Reproductive Justice:

Repensando los Futuros de la Reproducción

13 de octubre 2025 | Barcelona

comunitària, els mètodes especulatiu i els enfocaments de justícia interseccional. El simposi anima particularment a la participació d'acadèmiques i activistes amb discapacitat. Per a més informació, es pot consultar la [convocatòria de comunicacions](#).

Nou cicle al Palau Macaya: “Els dols que ajuden a viure (millor)”

Del 7 de maig al 4 de juny de 2025 se celebrarà al Palau Macaya el cicle de conferències i debats “*Los duelos que ayudan a vivir (mejor)*”, coorganitzat amb la col·laboració del Grup AFIN de la Universitat Autònoma de Barcelona. La direcció científica del cicle està a càrrec de la catedràtica Diana Marre, directora d'AFIN.

El cicle proposa una reflexió sobre com, al llarg de la vida, les persones travessen transicions que impliquen acomiadaments —de situacions, condicions, desitjos o expectatives— i la necessitat d'acollir noves experiències. Reconèixer i afrontar aquests dols permet viure de manera més conscient i plena.

La primera sessió, titulada “Els dols en els inicis de la vida. La seva importància en la resta de la vida”, tindrà lloc el dimecres 7 de maig a les 18:30 h. Comptarà amb la participació del psicòleg i psicoanalista José

Ramón Ubieto; la pediatra Anna Habimana Jordana, de l'Hospital Sant Joan de Déu de Barcelona, i l'antropòloga Carolina Remorini, investigadora del Grup AFIN i d'INARI Global Social Action SL.

La segona sessió, “*Los duelos que ayudan a vivir (mejor) durante la madurez. Cómo afrontar la menopausia, la andropausia o la jubilación*”, se celebrarà el dimecres 4 de juny a la mateixa hora. Hi participaran la Dra. María Fernanda Peraza Godoy, uròloga i especialista en medicina sexual i reproductiva; la Dra. Elisa Llurba Olivé, cap del Servei de Ginecologia de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, i el Dr. Josep Vilajoana Celaya, psicòleg expert en dol.

Totes dues activitats són gratuïtes, amb traducció simultània al català i al castellà, i requereixen reserva prèvia. [Més informació](#).

Conferència sobre desenvolupament infantil a la UAB

El Grup AFIN Barcelona organitza, amb el suport del Departament i del Programa de Doctorat, la conferència “Early Childhood Development interventions: A global movement in need of cross-cultural research”, que serà impartida pel Prof. Dr. Gabriel Scheidecker, Assistant Professor al Department of Social Anthropology and Cultural Studies (ISEK), University of Zurich.

L’activitat tindrà lloc presencialment el 26 de maig a les 10 h, a l’aula B7/1058 de la Facultat de Filosofia i Lletres, UAB. La conferència serà gratuïta, no requereix inscripció prèvia i es desenvoluparà en anglès.

En la seva presentació, Scheidecker oferirà una mirada crítica sobre com l’evidència derivada de recerques etnogràfiques i transculturals en antropologia i psicologia cultural ha estat sistemàticament exclosa dels models dominants de desenvolupament infantil. A partir d’aquí, analitzarà les polítiques i intervencions actuals d’organismes internacionals sobre el Global ECD, així com les seves implicacions teòriques, metodològiques, pràctiques i ètiques.

Aquesta conferència serà considerada una activitat acreditable per a estudiants de doctorat i està oberta a investigadors, professorat i estudiants de grau, màster i doctorat.

Premi anual de l'ENPA a l'article científic destacat de 2024

La European Network of Psychological Anthropology (ENPA) convida a presentar nominacions per al premi anual de l'ENPA a un article considerat especialment rellevant en el camp de l'antropologia psicològica. Es valoraran les contribucions als debats existents, els enfocaments innovadors o agosarats, els treballs que posin el focus en àrees poc explorades, aportin noves evidències o desenvolupin perspectives originals, entre altres criteris.

Per ser elegible, l'article ha d'haver estat publicat entre l'1 de gener i el 31 de desembre de 2024. S'accepten autopropostes, però en tots els casos

s'ha d'incloure una breu carta de nominació escrita per un membre de l'ENPA que en ressalti la rellevància.

Les persones interessades poden contactar amb la Dra. Carolina Remorini (carolina.remorini@uab.cat), actual coordinadora de l'ENPA, juntament amb John Loewenthal i Suzana Jovicic, que integren el comitè d'avaluació.

La data límit per presentar propostes és el 22 de maig de 2025, mitjançant correu electrònic a info@enpanthro.net. L'article guanyador s'anunciarà durant la **ENPA 2025 Conference**, que se celebrarà de l'11 al 13 de juny de 2025 a la University of Münster. Trobareu **més informació en aquest link**.

Nou article sobre desenvolupament infantil

El gener de 2025, la doctora Carolina Remorini, investigadora del Grup AFIN, va publicar l'article "Becoming a Caregiver: The Role of the Environment in the Process of Children Becoming

Responsible for Others" a la revista *Behavioral Sciences*. El text forma part del número especial "The Interaction between Cultural and Environmental Factors in Children's Development", editat per invitació de la Dra. Lucía Alcalá (California State University), la Dra. Guadalupe Díaz Lara (California State University) i la Dra. Paula Alonqueo (Universidad de La Frontera).

L'article es basa en recerques etnogràfiques realitzades per la Dra. Remorini entre 2013 i 2018 en comunitats rurals i indígenes dels Valles Calchaquíes, al nord-oest de l'Argentina. En línia amb l'enfocament ecològic del desenvolupament humà, l'estudi destaca el paper central de la cultura com a part constitutiva de l'ambient en la configuració de trajectòries diverses de desenvolupament infantil.

A partir de l'anàlisi d'una pràctica cultural que implica assumir la responsabilitat de tenir cura d'animals domèstics des de ben petits, l'article examina com aquestes rutines quotidianes contribueixen al desenvolupament

d'habilitats socials, emocionals, cognitives i físiques necessàries per esdevenir una persona capaç de tenir cura dels altres. En aquest context, es proposa que la capacitat de cuidar constitueix una fita del desenvolupament, i es recorre al concepte de “criances mútues” per comprendre les relacions entre infància i animals, i el seu paper en la construcció de la persona.

Finalment, l'article ofereix una reflexió crítica sobre les limitacions de les perspectives hegemòniques en els estudis i les polítiques públiques sobre desenvolupament infantil, i subratlla la necessitat d'integrar evidència antropològica i experiències culturals històricament marginades.

Bruna Alvarez parla sobre el *burnout* parental a Catalunya Ràdio

Bruna Alvarez, professora d'Antropologia de la UAB i investigadora del Grup AFIN, va participar recentment en una conversa sobre el *burnout* parental al programa “L'ofici d'educar”, de Catalunya Ràdio.

L'episodi aborda la sensació de desbordament, esgotament i culpa que expressen vuit de cada deu mares i pares per no poder dedicar als seus fills i filles el temps que voldrien. El programa reflexiona sobre les dificultats de conciliació, les exigències de la criança intensiva i les pressions socials que fan que la *mapaternitat* es visqui sovint com una experiència extrema i aclaparadora.

A més de Bruna Alvarez, a la conversa hi van participar Mireia Bosch Teixidor, psicòloga perinatal especialitzada en maternitat, paternitat i criança, i autora del conte infantil *Els camins de la fura*; Albert Pons, terapeuta especialitzat en criança i paternitat del grup EntreHomes; Estel Solé, actriu, escriptora i Premi Ramon Llull per *Aquest tros de vida*, i Jordi Chacón, de Mimeraki, un espai de joc lliure per a nadons de Girona. També hi intervé Sergi Vives, pare primerenc de bessones, i la psicòloga Lara Terradas a l'espai “Com educo”.

L'àudio complet del programa es pot escoltar en aquest enllaç: [Per què hi ha pares i mares més desbordats que mai amb la criança?](#)